

Mao Zedongi sissisõjakontseptsioon

Ajalookogemusi (ajalugu) kirjutatakse vere ja rauaga.

Mao Zedong, 1937

**Tekst: ZDZISŁAW SLIWA, kolonel, PhD
ANNES VAINAMÄE, kaptenmajor,
Balti Kaitsekolledž**

Aegade jooksul on mitmetes revolutsioonilistes teooriates esitatud erinevaid seisukohti, kuidas korraldada organiseeritud vastupanu sissisõja raames. Neid vaateid mõjutasid erinevad piirkondlikud olud, masside toetuse ulatus ning revolutsiooniliste juhtide ideed, kogemused ja taust.¹ Isegi ülestõusude algused on olnud erinevad. Lenin Venemaal ja Carlos Marigella Brasiilias pidasid paremaks alustada kõigepealt sõjalist sekkumist linnapiirkondades,² aga Che Guevara eelistas algul tegevust maal. Che Guevarale sarnane suhtumine oli ka Mao Zedongil (ka Mao Tse-tung), kes eeldas, et vastupanu tuleb alustada eelkõige maapiirkondades, öeldes, et “haara enda valdusesse kõigepealt väikesed ja keskmised linnad ning laialdased maapiirkonnad, suurlinnad võta hiljem”.³

SISSEJUHATUS

Mao avaldas oma mõtted sissisõja kohta raamatus “Sissisõjast” (“On Guerilla Warfare”) aastal 1937, vahetult enne Teist Hiina-Jaapani sõda (07.07.1937–09.09.1945). Eelnevatel kogemustel põhinev strateegia, mida raamat kirjeldab, oli eluliselt vajalik Hiina Punaarmeele, pidamaks põhjalikult ettevalmistatud ja struktureeritud sissisõda paremini organiseeritud ja varustatud Jaapani sõjaväe vastu. Samal ajal tugevdas Mao oma vägesid ja parandas nende lahinguvõimet, et alistada hiljem Kuomintang (Guomindang). Pikaajalise sõja strateegia võimaldas hiinlastel kurnata ja nõrgendada Jaapani relvajõude, ammendada nende ressursse, arendada oma sõjavõimet ja lõpuks vastased alistada.

Mao kohandas oma ideestikku ka mõtteid Sun Tzu kuulsast teosest “Sõjakunst”, mis õpetab, kuidas alistada arvukam ja paremini varustatud vaenlane. Seega olid teoses “Sissisõjast” avaldatud ideed, mis tugevalt seotud iidse Hiina sõjafilosoofiaga, tegelikkuses efektiivsed ja edukad. Pärast Teist maailmasõda sai raamat tuntuks ka paljudes sellistes riikides, kus sooviti revolutsioonilisel teel vabaneda koloniaalvõimust. Mao

Mao Zedong (26. detsember 1893 – 9. september 1976) oli Hiina Kommunistliku Partei juht alates 1935. aastast kuni surmani.

organiseerimise detailideni. Seetõttu on tegemist keeruka teosega kõigile revolutsioonilistele juhtidele, kel tuleb võidelda ülekaalukama väe vastu. Häid näiteid mõningate Mao ideede praktiliseks rakendamiseks on pakkunud Vietnamis kindral Vo Nguyen Giap, kes põgenes Vietnamist Hiinasse, olles tagaotsitav Prantsuse okupatsioonivägede poolt. Mao alluvuses võideldes sai ta oma esimese sissisõjakogemuse. Pärast Vietnamis naasmist 1943. aastal sai temast üks peamisi juhte rahvale, kes alistas oma armeest võimsamad Prantsuse ja Ameerika väed.

Mao ideid prooviti rakendada ka Malai sissisõja ajal aastatel 1948–1960, mil võitluseid Briti relvajõud ja Malaisia Kommunistliku Partei militaarharu Malaisia Rahvuslik Vabastusarmee (MNLA). Mao õpetust tundes mõistis MNLA kohaliku rahva toetuse tähtsust. Sisside kahjuks mõistsid kohaliku elanikkonna toetuse tähtsust ka britid, kes lõpuks sõja võitsid.

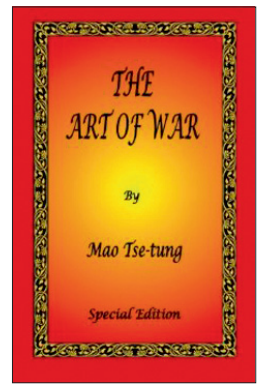
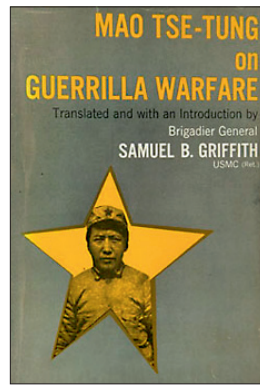
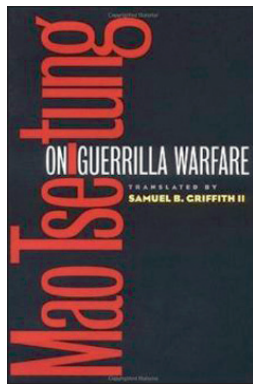
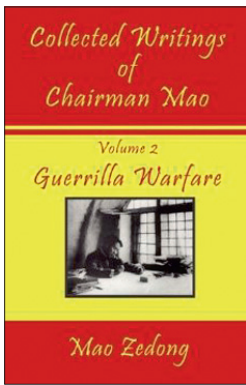
Meie kirjutise eesmärk on arutleda peamiste sissisõjaga seonduvate ideede üle, mis on avaldatud Mao Zedongi raamatus “Sissisõjast”. Tema lähenemist analüüsides on tähtis meeles pidada raamistikku, mille kujundavad riigi asukoht, rahva väärtushinnangud, juhitüüp, ühiskond, vaenlase väed ja teised sõja kulgu mõjutavad faktorid.

PEAMISED MÄRKUSED

Mao rõhutab, et sissisõda ei ole eraldiseisev sõjapidamisviis ja seda sõja kui terviku üht aspekti ei saa eraldada üleüldisest võitlusest. Siiski on sellel mõningad

ideid õpiti hoolikalt ja üritati sobitada kohalikesse oludesse. Raamatu tõlkija Samuel Griffith nimetas teost “meie aja kõige mõjukamaks dokumendiks, millest saab kogu maailma vähearenenud ja esilekerkivate piirkondade revolutsiooni algatamise põhiõpik”.⁴

Mao kirjeldab sissisõjakontseptsiooni väga sügavuti, selgitades mitmeid võitluse aspekte operatsioonidest ja rahva toetusest kuni juhtimise ja sissiväe

Mao Zedongi 1937. aastal välja antud raamatut “Sissisõjast” [“On Guerilla Warfare”] on korduvalt tõlgitud ja välja antud ka inglise keeles.

iseloomulikud omadused, mis võimaldavad kehveni varustatud ja relvastatud väel seista vastu tugevale agressorile. Need omadused on tugevas sõltuvuses eelistest, mida pakub kohalik keskkond, milleks on peamiselt (kuid mitte üksnes) ühiskond, maastik ja kliima. Ühendatult pakuvad need nõrgemale sobivaid tingimusi agressoriga võitlemiseks ja regulaarvägede või sõbralike jõudude toetamiseks maa vabastamisel. Lisaks võivad irregulaarväed koostööd teha regulaarvägedega ja saada isegi osaks regulaarvägedest (analoogne oli Eesti sissipõhimõtte 1990. aastatel).

Seega peaksid sissiväed olema organiseeritud ja välja õpetatud riigi poolt ning osalema riikliku strateegia lahutamatu osana ka vastavates operatsioonides. Hiina suurimaks nõrkuseks oli see, et ehkki sealne elanikkond on tohutu, ei olnud nad organiseerunud, ja see osutus tõsiseks probleemiks. Eesti puhul on sissisõja teooria paika pidanud, näiteks metsavennad⁵ suutsid vaatamata ülekaalukale vastasele ja side puudumisele välismaailmaga aastaid võitlust jätkata.

Mao rõhutab kohaliku elanikkonna toetuse tähtsust, mis on vastupanuvõitluse eeltingimuste loomise, võitluse algatamise ja pikaajalise jätkamise puhul põhiline. Sissisõja poliitiline eesmärk, mis sobitub rahva pürgimustega, on päästik, mis vallandab täieliku pühendumise, koostöö ja toetuse “metsavendadele”, kes võitlevad ühiste ideede nimel. Mao järgi pärinevad sissiväed massidest ja seetõttu massid neid ka toetavad.

JUHTIMISE OLULISUSEST

Järgmiseks kriitiliseks asjaoluks on juhtimine. See peab sisaldama kaht mõõdet – sõjalist ja poliitilist –, mis on olulised just väikeste, tavaliselt regulaarvägedest ja teistest sissiuksustest eraldatud vägede puhul. Hea juhtimise korral ei ole oluline üksuse suurus ja esmaoluline ei ole ka selle päritolu. Sellised üksused võivad olla osa vaenlase tagalas tegutsevatest regulaarvägedest, need võivad olla kohalikest inimestest ja kohaliku varustusega komplekteeritud kohalikud jõud või regulaarvägede ja kohalike jõudude segu.

Juht peab olema lojaalne, pühendunud ja korralikult väljaõpetatud inimene, kes on suuteline juhtima ja rakendada auastmetevahelist distsipliini ning samas olema alluvatele eeskujuks. Võimaluse korral peaks olema

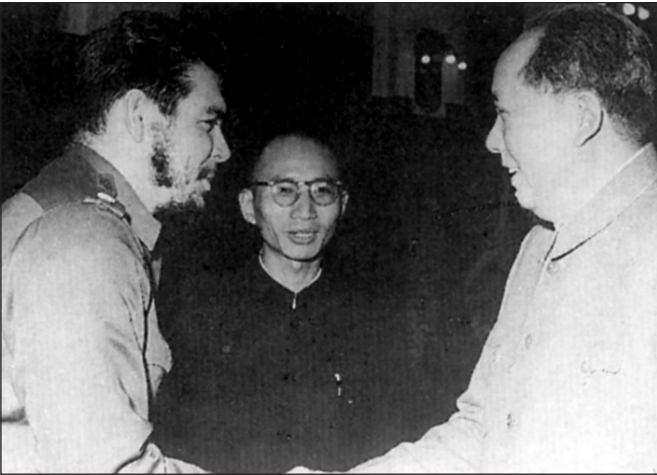
tegemist kohaliku inimesega, kes tunneb keskkonda ja on valmis hakkama saama tugevast sisemisest ja välistest survest tulenevate raskustega. Erinevalt regulaarvägedest tegutsevad sissiväed iseseisvalt ja neid juhitakse detsentraliseeritult, kuigi nad peavad tegema koostööd naaberüksustega. Ka peab nende tegevus olema kooskõlas üldise strateegia ja riiklike vägede käsilolevate operatsioonidega. Kehvasti juhitud üksuste jõud, ühtekuuluvus ja võitluse efektiivsus kahaneb kiiresti, mistõttu nad alistatakse. Samas võivad nad muutuda eesmärgi ning kohaliku elanikkonna ja teiste üksuste toetuse kaotanud röövljõuguks.

Mao kirjutistes, nagu juba varem mainitud, on palju sarnast Sun Tzu ideedega. Mõlemad panevad rõhku kvaliteetsele juhtimisele, sest “võitu ei saa tulla, kui juhtimises tehakse vigu”. Lisaks peab väejuht aru saama sõjakunstist, kuna “tervikust arusaamine lihtsustab arusaamist osast, sest osa on allutatud tervikule”.⁶ See

Mao rõhutab kohaliku elanikkonna toetuse tähtsust, mis on vastupanuvõitluse eeltingimuste loomise, võitluse algatamise ja pikaajalise jätkamise puhul põhiline.

arusaam võimaldab tal juhtida sõjategevust, mis põhineb mõningatel sissisõja printsiipidel, nagu “vali taktika, mille kohaselt tuleksid justkui idast ja ründad hoopis läänest; väldi seda, mis tugev ja kindel, ründa seda, mis seest tühi; ründa; tungi peale; saada välgulööke, tee välkkiireid otsuseid. Kui sisside vastas seisab tugevam armee, taganevad nad vaenlase armee lähenedes; nad teevad rünnakuid siis, kui armee peatub; nad annavad löögi siis, kui armee on väsinud; nad jälitavad armeed, kui see tagasi tõmbub. Sissistrateegias on tähtsaimateks punktideks vastase tagumine, külgmised ja muud haavatavad osad ning just sealtkaudu peab vaenlasele lööke andma, teda ründama, laiali ajama, väsitama ja ta hävitama”.⁷

Mao väidab, et sellist taktikat võivad rakendada jõud, mis liigituvad sissisõjanduse raamistikus kahte tüüpi. Esimene neist on organiseeritud riiklike eesmärkide täitmiseks ja tugineb rahva toetusele. Teist organiseerib vallutaja, et kahjustada rahva toetust tõelistele sissidele. Viimast variant kasutati Hiinas, kus Jaapan oli loonud mõningad sissiuksused, ning samalaadselt Abessiinias, kus itaallased kasutasid sissidena riigiretureid. Teine tüüp võib tõsiselt kahjustada kaitstava riigi jõudude efektiivsust ja eksistentsi.

Kahe suure partisanisõja teoreetiku ja praktiku Che Guevara ja Mao Zedongi kohtumine Pekingis.

SISSIÜKSUSTEST

Sissisõja strateegia tugineb kolmele põhimõttele: valmisolek, mobiilsus ja rünnak. Need peavad olema tihedalt seotud vaenlase hetkeolukorra, maastiku, ilma, sideliinide, suhtelise tugevuse ja rahva hetkeseisundiga. Sisside peamine tegevuspiirkond on seotud vaenlase tagalaga, kuid samas puudub sissidel oma tagala selle sõjalises tavamõistes. Selliste vägede peamised ülesanded on “hävitada vaenlase väikesed jõud, häirida ja nõrgendada suuri jõude; rünnata vaenlase sideliine; rajada baasid, mis oleksid suutelised toetama üksikuid operatsioone vaenlase tagalas, et sundida teda oma jõudu hajutama; koordineerida oma tegevust kaugematel rinnetel paiknevate regulaarvägedega”.⁸

Tähtsaimate ülesannete puhul on sideliine mainitud eeldusel, et need on okupandi poolt julgestatud, kuid sellele vaatamata on võimalik koondada oma väed kiiresti teatud punkti, et alata sealt otsustavaid lahinguid. See on seotud sissivägede mobiilsusega, mis tähendab, et nad suudavad vaenlase eksitamiseks tegutseda paljudes kohtades korraga, põhjustada vaenlase vägede ja jõudude hajutamist, mis omakorda või-

maldab vaenlase sõdureid väsitada ja nende moraali langetada. Ülesanded on väga lähedalt seotud sissiüksuse jõu ja võimetega. Üldjuhul tuleks piirkonna inimesed jaotada kahte gruppi: lahingurühmadeks ja enesekaitseüksusteks. Lahinguüksuste puhul peaks kehtima kindel organisatsiooniline kolmikjaotus, kusjuures üksuste suurused võivad vastavalt asukohariigi olukorrale erineda. Esimeseks tüübiks oleks väikeüksus (rühm, kompanii), mille suurus võib riigiti erineda.

Teiseks oleks pataljonisuurune üksus, mis koosneb kahest kuni neljast kompaniist. See peaks tegelema enamasti riigi sees, kuid peaks suutma tegutseda ka teistes riikides, toetada sealseid vastavaid üksusi ja kasutades nende teavet maastiku, rahva ja vaenlase kohta. Suurimaks üksuseks oleks rügement, mis juhataks kaht kuni nelja pataljoni. Lisaks võib moodustada piisava suurusega vägede puhul ka brigaade. Üksused peaksid valdavalt olema varustatud kergereelvadega sõltuvalt neile määratud ülesannetest.

SISSISÕJA PÕHITÕED

Autor rõhutab, et relvade, moona ja lõhkematerjaliga varustamine on tavaliselt üheks kõige raskematest ülesannetest, eriti kui vastupanuvõitlust pole enne sõda planeeritud. Relvade ning lõhkematerjalide, granaatide jms hoolduseks, aga miks ka mitte valmistamiseks tuleks rajada relvalaad, ehkki peamiseks varustuse hankimise allikaks peaksid olema vaenlase väed. Sidevahendid, meditsiinivarustus, propagandamaterjalid, kaardid, kompassid ja muu sellesarnane tuleks valmistada ette enne operatsioonide aktiivse etapi algust.

Mao rõhutab tugevalt, et ei ole õige eraldada regulaarvägesid sissivägedest, sest mõlemal on oma kindlad ülesanded ja teatud olukorras võivad regulaarväed ajutiselt muutuda sissivägedeks (nagu Punaarmee Teises maailmasõjas). Ka võivad sissiväed muutuda regulaarvägedeks. Ta lisab, et peamiseks jõuks on regulaarväed, kes kujundavad sõja käiku, ja sissivägesid on vaja abistava osisena, et saavutada ihaldatud lõpplahend. Ta toob näited juhtumiuuringutest: Vene sisside roll Napoleoni vägede edukal kimbutamisel tagala poolt, Abessiinia sisside mõjusalt laiahaardeline tegevus sõjas Itaalia vägede vastu ja Hiina rahva Jaapani-vastane võitluses. Kokkuvõtteks ütleb ta, et sellised operatsioonid on väga efektiivsed, võimalikud, loomulikud ja vajalikud, kui nad tuginevad kohalikule kogemusele ja mitmemõttelisele keskkonnale.

KUIDAS LUUA SISSIÜKSUSI?

Mao arvates on mitmeid võimalusi, millise päritoluga sissiüksusi luua:⁹

- 1) rahvamassistid;
- 2) regulaararmee üksustest ajutiselt mõne eesmärgi saavutamiseks;
- 3) regulaararmee üksustest, millele on alaliselt määratud sissiüksused;

Joonis 1

SISSIKOMPANII STRUKTUUR (NÄIDE)

Allikas: Mao Tse-tung 1937. On Guerrilla Warfare. Selected Works of Mao Tse-tung IX: Maoist Documentation Project, lisa, tabel 1.

- 4) liites regulaarmee üksuse ja rahva hulgast värvatud üksusi;
- 5) kohalikust maakaitseväest;
- 6) vaenlase desertööridest;
- 7) endistest röövlitest ja röövlilõukudest.

Esimene neist on peamine ja seda saab korraldada juba enne võimalikku võitlust. See hõlmab juhtide valikut ning nende ja võitlusvalmis patriootide ettevalmistamist. Samal ajal tuleks hankida neile ka vajalik varustus ja relvastus, et nad suudaksid aktiivselt vaenlasele vastu seista. Järgmised kolm võimalust on seotud lahinguväljal toimuvaga, kus mõned üksused võidakse hävitada edasiliikuvate vaenlase vägede poolt, mistõttu saaks neid suunata tegutsema irregulaarüksusena. Mao arvates aga ei saa paljud raskustesse sattunud regulaarväed kuigi pikka aega selliseid operatsioone sooritada. Seega on rahuajal vaja väejuhte ja sõdureid just selliseks vastupanuks välja õpetada, et nad hiljem paremini olukorraga kohaneksid.

Teiseks võimaluseks on jätta mõningad hea väljaõppega üksused pärast regulaarvägede tagasitõmbumist vaenlase tagalasse. Nende isikkoosseis, väljaõpe ja varustus peavad olema selleks hoolikalt läbi mõeldud. Kirjeldatud võimaluste korral võivad regulaarväed ühineda kohalike vabatahtlikega, mis tähendaks selliste võimekate üksuste teket, kellel on ka suured teadmised kohaliku olustiku kohta.

Esimees Mao teadis, kuidas olla esimene võrdsete seas. (Tema käelindil olev hieroglüüf tähistab mõistet sõdur).

Viies juhtum on seotud sissivägede loomisega kohalikest maakaitseüksustest, politseinikest või kodukaitse-sõduritest. Nende peamiseks ülesanneteks on lihtsalt piirkonnas püsida, jätkates samas vastavalt väljaõppele ja käskudele vastupanu. Järgmiseks võimaluseks on kasutada desertööridest moodustatud jõude, kes toetaksid sõbralikke jõude. See võimalus on riskantne ja

Sündmused Kaug-Idas aastatel 1919–1941 koos Mao Zedongi punapartisanide Suure Retke marsruudiga, nagu seda on kujutatud 1967. aastal Münchenis välja antud kaardistiku “Grosser Historischer Weltatlas” kolmandas köites.

nõuab märkimisväärseid poliitilisi jõupingutusi. Samas võib sellist olukorda ära kasutada propagandaks.

Viimane nimekirjas mainitud võimalus on keeruline, kuid võimalik, sest vaenlane ei kasuta selliseid “kõlbeliselt rikutud elemente” oma rahva vastu. Sellise meetodi toetuseks tsiteerib Mao Hiina vanasõna: “Tai Shani mägi on võimas, sest see ei põlga ühtegi käputäit pori, jõed ja mered on sügavad, sest nad imevad endasse väikeste ojade veed.”¹⁰ Me ei tohi aga rahvale üksus-tega liitumiseks liiga suurt survet avaldada, sest vaid tõelised vabatahtlikud, julged ja pühendunud patrioodid on usaldusväärsed vabadusvõitlejad. Üldiselt on ülalmainitud meetodid kas planeeritud või asjaoludest sõltuvad. Seega peaks sissivägede organiseerimine juhendumata hetkeolukorrast. Sel juhul on tegusa sõjategevuse korraldamise seisukohalt kõige olulisemaks kohanemisvõimelised juhid.

SISSIVÕITLUSE PÕHIREGLID

Mao tuli oma karjääri alguses välja põhireeglitega eelkõige sellepärast, et ta pidas tähtsaks rahva toetust revolutsioonilistele vägedele. Ta lõi distsipliinireeglid, millest hiljem kujunes välja “Kolm põhilist distsipliinireeglit ja kaheksa punkti, millele tähelepanu pöörata”. Hiina rahvavabastusarmee peakorter avaldas 1947. aastal reeglite üldversiooni.¹¹

Kolm põhilist distsipliinireeglit

1. Kõikides tegevustes allu käskudele!
2. Ära võta massidelt ainsatki nõela ega juppi niiti!
3. Anna üle kõik, mis kätte saadud!

Kaheksa punkti, millele tähelepanu pöörata

1. Räägi viisakalt!
2. Maksa ostu eest ausalt!
3. Anna tagasi kõik, mis oled laenanud!
4. Maksa kinni kõik, mida oled kahjustanud!
5. Ära löö teisi ega karju inimeste peale!
6. Ära kahjusta vilja!
7. Ära kasuta naisi ära!
8. Ära kohtle vange halvasti!

Tähtis on siinkohal märkida, et kõiki neid reegleid järgisid nii väejuhid kui ka sõdurid, sest igasugust kõrvalekaldumist karistati rängalt. Selle tulemusena saavutati rahva toetus, mis tugevalt mõjutas hilisemat Hiina Punaarmee võitu. Individuaalne distsipliin peaks põhinema isiklikul arusaamal valest ja õigest. See võimaldab üksusesisest ühtekuuluvust ja rahva toetust. Mao võrdles seda kala ja vee suhtega, sest kala ei suuda elada ilma veekeskkonnata.

JÄRELDUSED

Paljude ekspertide arvates on “oht järgmise paari aasta-kümne jooksul peamiselt ebakonventsionaalne”,¹² see-

ga tuleks sõjavägedel omandada sissisõjaoskusi või planeerida nende kasutamist võitluses ülekaalukama väe vastu. Seda just seetõttu, et nad võivad sissisõja taktikaga kokku puutuda välismissioonidel. Loodetavasti ei pea nad sissisõda pidama oma kodumaal, kuigi tänase maailma muutuvates oludes ei saa ühtegi varianti välistada.

Ehkki Mao teos on kirjutatud aastal 1937, on selles avaldatud mõtted kohased ka praegu, kuigi neid tuleks uurida ettevaatlikult, sest keskkond on märkimisväärselt muutunud. Et sõjandus ja sõjapidamisvahendid on tohutult arenenud, tuleks need ideed kohandada tänaste tingimustega. Seega oleks aktiivse vastupanu loomiseks kohustuslik toetada igasugust tsiviilvabatahtlike initsiatiivi kõikvõimalikes vormides, et võimalikule ohule vastu astuda. Nende tugev moraal ja oskused võivad olla väga tähtsad sissivõitluses nii maapiirkondades kui ka linnades, et säilitada rahvust ja riiki.

Raamat “Sissisõjast” on hea lektüür kõigile, kes mõistavad sissisõja olulisust. Praegused operatsioonid Iraagis ja Afganistanis on heaks näiteks sellise võitluse efektiivsusest kõrgeltarenenud sõjaväe vastu, tõestades jällegi, et inimressursid on sõjapidamise aluseks.¹³ Need tingimused aga erinevad märkimisväärselt olukorrast, mil iseseisvat riiki ründavad teise riigi ülekaalukad väed. Seetõttu on kohustuslik arendada teadmisi ja oskusi, võttes arvesse eelnevaid kogemusi, nende hulgas ka Mao Zedongi sarnaste tegelaste ideid, kohandada need teatavale maastikule, võimalikele ohuallikatele, oma vägede väljaõppele ja varustusele ning kasutada rahva toetusest. **KK!**

- 1 Sliwa, Z. 2009. Facing the Complex Battleground: Urbanized Terrain. *Baltic Security & Defense Review* 11: 2. Tartu, lk 130–131.
- 2 Merritt, D. I. 1990. *Understanding Revolutionary Warfare*. USMC Combat Studies. Quantico.
- 3 Li Hongjing 2007. *China's Military Thought*. Beijing: Training Department, PLA National Defense University, lk 59.
- 4 Mao Tse-tung 2000. *On Guerrilla Warfare*. Chicago: University of Illinois Press.
- 5 Seda võitlust on kirjeldatud nt: Laar, Mart 1992. *War in the Woods: Estonia's Struggle for Survival, 1944–1956*. Translated by Tiina Ets. Washington: Compass Press.
- 6 Mao Tse-tung 1936. *Problems of Strategy in China's Revolutionary War*. December, 1. ptk: How to Study War.
- 7 Mao Tse-tung 1937. *On Guerrilla Warfare*. Selected Works of Mao Tse-tung IX: Maoist Documentation Project, 1. ptk: What Is Guerrilla Warfare?
- 8 Mao Tse-tung 1937. *On Guerrilla Warfare*. Selected Works of Mao Tse-tung IX: Maoist Documentation Project, 1. ptk: The Relation of Guerrilla Hostilities to Regular Operations.
- 9 Mao Tse-tung 1937. *On Guerrilla Warfare*. Selected Works of Mao Tse-tung IX: Maoist Documentation Project, 5. ptk: Organization for Guerrilla Warfare.
- 10 *Ibid*.
- 11 Mao Tse-tung 1969. *On the Reissue of The Three Main Rules of Discipline and the Eight Points For Attention: Instruction of The General Headquarters of the Chinese People's Liberation Army*. Selected Works of Mao Tse-tung IV. Peking: Foreign Languages Press, lk 155–156.
- 12 Corum, J. 2009. *Future Battlespace and the US Response*. *Baltic Security & Defense Review* 11: 2. Tartu, lk 36.
- 13 *Vrd Mao Tse-tung on Guerrilla Warfare*. FMFRP 12-18. Washington: Headquarters U.S. Marine Corps 1989, lk 7.